

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 maja 2007 roku, sygn. akt VI ACa 110/07, niepublikowany

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2007 r. w Warszawie na rozprawie sprawy z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń S.A. w Łodzi O uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 23 października 2006r. sygn. akt XVII Amc 147/05

I zmienia zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym podpunktach 1 i 2 w ten sposób, że oddalić powództwo w tym zakresie,

II oddała apelację w pozostałej części,

III znosi między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wniósł o: - uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w Łodzi w obrocie z konsumentami następujących postanowień wzorca umownego o nazwie „Szczególne warunki ubezpieczenia (...)”:

1. „ TU nie ponosi odpowiedzialności za szkody w mieniu lub osobie ani szkody w postaci utraconych korzyści powstałe w związku z wykonywaniem usług świadczonych w następstwie realizacji świadczeń wynikających z umów ubezpieczenia Assistance ”,

2. Odpowiedzialność TU S.A. z tytułu ubezpieczenia Assistance polega na organizacji lub pokryciu kosztów usług zorganizowanych przez TU S.A., o których mowa w niniejszym SWU, nie obejmuje zaś wykonywania tych usług”.

uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w Łodzi w obrocie z konsumentami następujących postanowień wzorca umownego o nazwie „Ogólne warunki ubezpieczenia (...)”:

1. „ Wycena kosztów naprawy obejmuje:

a. koszt robocizny ustalony wg wartości netto (bez uwzględnienia podatku)w oparciu o:

- naprawcze normy czasowe określone przez producenta pojazdu lub inne, uznane przez TU S.A.;

- średnią stawkę za 1 roboczogodzinę, stosowaną na terenie działalności jednostki terenowej, która zawarła umowę ubezpieczenia lub w miejscu naprawy pojazdu, pod warunkiem braku możliwości dokonania naprawy na terenie działalności ww. jednostki,

b. koszty części zamiennych i materiałów według wartości netto (tzn. bez uwzględnienia podatku, cła, akcyzy, itp.) ustalonych na podstawie katalogów Eurotax, Audatex lub innych uznanych przez TU S.A. (...)” 2. „ Właściciel pojazdu lub osoba działająca w jego imieniu

zgłaszając roszczenie o odszkodowanie są obowiązani: (...) 6. przedstawić:

- a. prawo jazdy i/lub inne dokumenty uprawniające do kierowania danym pojazdem,
- b. dowód rejestracyjny pojazdu (...)
- d. wszystkie komplety kluczyków do pojazdu (...)
- f. dokumenty montażu w pojeździe urządzeń zabezpieczających pojazd przed kradzieżą,
- g. udokumentować uprawnienia do zniżek udzielonych przy ustalaniu składki (...),
- i. udzielić pomocy w dochodzeniu przez TU S.A. roszczeń przeciwko sprawcy szkody "

Pozwana Towarzystwo Ubezpieczeń Spółka Akcyjna w Łodzi wniosła o oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 23 października 2006 r.:

I. uznał za niedozwolone i zakazał pozwanej wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umowy o nazwie „Szczególne warunki ubezpieczenia (...) o treści:

1. TU nie ponosi odpowiedzialności za szkody w mieniu lub osobie ani szkody w postaci utraconych korzyści powstałe w związku z wykonywaniem usług świadczonych w następstwie realizacji świadczeń wynikających z umów ubezpieczenia" ;

2. Odpowiedzialność TU S.A. z tytułu ubezpieczenia Assistance polega na organizacji lub pokryciu kosztów usług zorganizowanych przez TU S.A., o których mowa w niniejszym

SWU, nie obejmuje zaś wykonywania tych usług".

oraz wzorca umowy o nazwie „Ogólne warunki ubezpieczenia -

Ubezpieczenie Auto Casco" o treści:

1. „Wycena kosztów naprawy obejmuje:

a, koszt robocizny ustalony wg wartości netto (bez uwzględnienia podatku)w oparciu o:

- naprawcze normy czasowe określone przez producenta pojazdu lub inne, uznane przez TU S.A.;

- średnią stawkę za 1 roboczogodzinę, stosowaną na terenie działalności jednostki terenowej, która zawarła umowę ubezpieczenia lub w miejscu naprawy pojazdu, pod warunkiem braku możliwości dokonania naprawy na terenie działalności ww. jednostki,

b. koszty części zamiennych i materiałów według wartości netto (tzn. bez uwzględnienia podatku, cła, akcyzy, itp.) ustalonych na podstawie katalogów Eurotax, Audatex lub innych uznanych przez TU S.A. (..)".

II. oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Ponadto orzekł o kosztach procesu oraz zarządził publikację prawomocnego wyroku Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanej.

Sąd Okręgowy powyższe rozstrzygnięcie oparł o następujące ustalenia faktyczne i prawne.

Za bezsporny, wobec przyznania przez pozwaną, Sąd I instancji uznał fakt stosowania przez nią w obrocie z konsumentami wzorców umownych o nazwie „Szczególne warunki ubezpieczenia” (dalej SWU) oraz „Ogólne warunki ubezpieczenia -ubezpieczenie Auto Casco” (dalej OWU AC) zawierających kwestionowane przez powoda klauzule umowne.

Sporna wobec powyższego była wyłącznie kwalifikacja owych klauzul i ich ocena w świetle przepisu art. 3851 k.c. i art. 385 3k.c.

Sąd Okręgowy dokonując oceny zgodności kwestionowanych klauzul zawartych w SWU uznał, że takie sformułowanie postanowień umownych jest wyrazem nierównorzędnego, nierzetelnego traktowania konsumenta jako partnera umowy, godzi rażąco w jego interes ekonomiczny, wyczerpując przesłanki art. 385 3 pkt 1 i 2 k.c. Podkreślił, że świadczenie ubezpieczyciela w ramach umowy assistance polega na zorganizowaniu i pokryciu kosztów udzielanej pomocy, nie polega zaś na dokonywaniu naprawy samochodu świadczonej przez zewnętrzny podmiot. Działanie owego zewnętrznego podmiotu jest działaniem w imieniu i na zlecenie pozwanej i w tym zakresie pozwana powinna ponosić odpowiedzialność jak za własne działania lub zaniechania, za działania i zaniechania osób, z których pomocą zobowiązanie wykonuje, jak również osób, którym wykonanie zobowiązania powierza. Sąd I instancji uznał więc, iż klauzule są tak sformułowane, że mogą wyłączać odpowiedzialność pozwanej za szkodę w mieniu lub na osobie powstałą na skutek niezorganizowania lub nienależytego zorganizowania pomocy w ramach assistance, a nie stanowią jedynie - jak twierdzi pozwana - podstawy wyłączenia odpowiedzialności za usługi świadczone przez inne podmioty. Zatem są niedozwolone.

Sąd Okręgowy uznał, że postanowienia zawarte w OWU AC dotyczące wyceny kosztów naprawy pozostają w sprzeczności z art. 385 § 1 k.c. - są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interes konsumentów. W ocenie Sądu treść zakwestionowanych postanowień jest tak sformułowana, że nie określa sposobu naliczania wysokości odszkodowania. Klauzula nie wskazuje bowiem precyzyjnie podstawy ustalenia kosztów naprawy, w tym zarówno kosztów robocizny, jak i części zamiennych oraz materiałów niezbędnych do naprawy. Takie nieprecyzyjne określenia pozwalają pozwanej w konkretnej sytuacji dokonywać wyboru podstawy przyjętej do oszacowania szkody i odszkodowania. Prawa konsumenta wynikające z umowy Auto Casco nie są więc wyraźnie określone, konsument nie jest traktowany jak równorzędny partner umowy, właściwie informowany o przysługujących mu uprawnieniach. Zatem są niedozwolone.

Podobnie Sąd I instancji uznał za niedozwolone te postanowienia umowy, które uzależniają wysokość odszkodowania od tego czy poszkodowany dokonał naprawy uszkodzonego samochodu (wtedy ubezpieczyciel uwzględni podatek VAT) czy tego zaniechał (wtedy ustalenie szkody następuje w oparciu o metodę kosztorysową, co oznacza, że zarówno koszt robocizny, jak i też koszt części zamiennych i materiałów uwzględniony przez pozwaną nie obejmuje podatku VAT). Obowiązek naprawienia szkody powstaje z chwilą wyrządzenia szkody i nie jest uzależniony od tego czy poszkodowany dokonał naprawy rzeczy. Decyzja poszkodowanego o dokonaniu naprawy samochodu nie ma więc wpływu na wysokość doznanego uszczerbku majątkowego. Wobec powyższego tak ukształtowane postanowienia są

niedozwolone.

Sąd I instancji stwierdził, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie w zakresie żądania uznania za niedozwolone postanowienia zawartego w OWU AC, dotyczącego obowiązków nałożonych na konsumenta (pkt 3 pozwu). Zakwestionowane postanowienie wzorca stanowi jedynie katalog obowiązków, które w ocenie Sądu Okręgowego, nie mogą być uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy konsumentów, tylko z tego powodu, że służą ochronie uprawnionego interesu ubezpieczyciela, są bowiem logicznie i rzeczowo związane z przedmiotem ubezpieczenia. Niebezpieczeństwo odmowy wypłaty odszkodowania lub jego obniżenia z pewnością nie wynika z treści przedmiotowego postanowienia.

Apelację od powyższego orzeczenia złożyła pozwana zaskarżając go w części, tj. w punkcie I uznającym za niedozwolone i zakazującym stosowania w obrocie z konsumentami postanowień § 8 ust. 4 oraz § 5 ust. 2 SWU oraz postanowienia art. 8 ust. 2 pkt 2 OWU AC oraz w zakresie ustalonych kosztów postępowania.

Powyższemu wyrokowi zarzuciła: naruszenie przepisu art. 3851§ 1 k.c. oraz przepisu art. 3 853 pkt 1 i 2 k.c. przez przyjęcie, że postanowienie § 8 ust. 4 oraz § 5 SWU wyłączają odpowiedzialność pozwanego ubezpieczyciela względem konsumenta za szkodę na osobie oraz za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania i rażąco naruszają interesy konsumenta oraz przez przyjęcie, że postanowienie art. 8 ust. 2 pkt 2 OWU AC rażąco naruszają interesy konsumenta, a tym samym stanowią niedozwolone postanowienia wzorca umowy, co uzasadnia orzeczenie zakazu ich wykorzystywania w obrocie z konsumentami; naruszenie art. 17A ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (DZ.U. nr 124, poz. 1151 z późn. zm), który nakłada na pozwaną obowiązek uwzględnienia w odszkodowaniu podatku od towarów i usług jedynie w przypadku okazania przez podmiot, któremu przysługuje odszkodowanie, nie będący płatnikiem tego podatku, faktury /faktur/ za naprawę szkody komunikacyjnej, przez przyjęcie, że postanowienie art. 8 ust. 2 pkt 2 OWU AC rażąco naruszają interesy - konsumenta przez to, że inne są reguły ustalania wysokości odszkodowania w zależności od tego czy dokonywana jest naprawa pojazdu, czy też nie, w oderwaniu od wysokości szkody - tożsamej w obu przypadkach.

Pozwana wniosła o zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ma uzasadnione podstawy jedynie w zakresie dotyczącym klauzul zawartych w SWU i w tej części podlega uwzględnieniu.

Zgodnie z przepisem art. 385 1 k.c. do uznania danego postanowienia za niedozwolone i wyeliminowania go z praktyki stosowania, konieczne jest stwierdzenie między innymi, iż kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób rażąco naruszający jego interesy. Taka sytuacja ma miejsce wtedy, gdy w skutek wykorzystania przeważającej pozycji strony układającej konkretny wzorzec następuje naruszenie równowagi interesów stron. Określenie „rażąco” należy stosować do znacznego odchylenia przyjętego uregulowania od zasady uczciwego wyważenia praw i obowiązków.

Za rażąco naruszające interesy konsumenta uznać należy niewątpliwie postanowienia, które

wyłączają lub ograniczają odpowiedzialność przedsiębiorcy za szkodę na osobie albo za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania. Świadczy o tym umieszczenie ich w katalogu przykładowych klauzul abuzywnych wymienionych w przepisie art. 3853 k.c.

Takimi jednak postanowieniami, wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, nie są zaskarżone postanowienia § 8 ust. 4 oraz § 5 list. 2 SWU.

Zakres odpowiedzialności pozwanej określa treść jej zobowiązania. Odpowiada ona bowiem, zgodnie z art. 471 k.c. za niewykonanie lub nienależyte wykonanie wynikającego z łączącej strony umowy zobowiązania i to niezależnie od tego czy wykonuje je sama, czy powierzyła jego wykonanie osobom trzecim lub wykonuje je za ich pomocą (art. 474 k.c).

Rozstrzygając o żądaniu uznania postanowień § 8 ust. 4 oraz § 5 ust. 2 SWU za niedozwolone klauzule umowne ustalić należało zakres więzi zobowiązaniowej stron umowy, a tym samym treść zobowiązania pozwanej.

Sąd I instancji z treści SWU wywiódł wniosek, iż wzorzec ten statuuje zasadę działania podmiotu zewnętrznego w imieniu i na zlecenie TU, co w konsekwencji skutkuje przejęciem przez pozwaną odpowiedzialności za świadczone przez niego usługi. Powyższe wynika, według Sądu Okręgowego z faktu, iż zgłoszenie zdarzenia objętego ochroną ubezpieczeniową dokonać należy za pośrednictwem Centrum Dyspozycyjnego.

Takiego wniosku zdaniem Sądu Apelacyjnego nie można jednak wyprowadzić z treści wiążącej strony umowy. Centrum Dyspozycyjne U. jest jednostką organizującą usługi assistance, a działającą w imieniu i na zlecenie strony pozwanej. Samo posługiwanie się przez pozwaną ową jednostką w żaden sposób nie przesądza o treści i zakresie zobowiązania ubezpieczyciela. Treść tę wywieźć należy z przepisu § 6 SWU, który szczegółowo opisuje przedmiot i zakres ubezpieczenia stanowiąc, że ubezpieczyciel jest zobowiązany do organizacji określonych w nim usług takich, jak naprawa pojazdu, jego holowanie czy zakwaterowanie pasażerów oraz pokrycia - w określonym zakresie - wynikających z nich kosztów i do udzielenia informacji. Z powołanego postanowienia wzorca nie wynika zatem obowiązek dokonania napraw, holowania pojazdu czy zakwaterowania.

Słusznie więc ubezpieczyciel podniósł w apelacji, że udzielenie pomocy w ramach assistance nie polega na dokonaniu naprawy pojazdu w drodze, ale na jej zorganizowaniu i pokryciu w zakresie ustalonym w umowie ubezpieczenia. Samą usługę napraw wykonuje podmiot trzeci na zlecenie samego ubezpieczonego.

Wobec powyższego odpowiedzialność pozwanej rozciągać się może jedynie w zakresie niewykonania lub nienależytego wykonania czynności polegających na organizacji objętej umową pomocy, poniesienia jej kosztów lub nieudzielenia informacji i tylko wyłączenie lub ograniczenie jej we wzorcu w tym zakresie mogłoby skutkować uznaniem takich klauzul za rażąco naruszające interes konsumenta. Takiego wyłączenia nie przewiduje zaś postanowienie § 5 ust. 2 SWU oraz § 8 ust. 4 SWU, które w sposób jasny wyłączają odpowiedzialność jedynie w zakresie szkód powstałych w wyniku wykonania usług świadczonych przez inne podmioty, potwierdzając jednocześnie - w sposób jednoznaczny i wyraźny - odpowiedzialność za własne zobowiązania.

Takiego ukształtowania odpowiedzialności nie można zatem uznać ani za wyraz nierównorzędnego traktowania konsumenta jako partnera umowy, ani za godzące rażąco w jego interes ekonomiczny - wobec czego nie są wypełnione przesłanki art. 385 3 pkt 1 i 2 k.c.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I w podpunktach 1 i 2 oddalając powództwo w tym zakresie.

Sąd odwoławczy w pełni natomiast popiera stanowisko Sądu Okręgowego i jego uzasadnienie dotyczące postanowienia wzorca umowy OWU AC, które uzależniają wysokość odszkodowania od tego czy poszkodowany dokonał naprawy uszkodzonego samochodu, czy tego zaniechał, jak również dotyczące postanowień określających w sposób nieprecyzyjny podstawy ustalenia kosztów naprawy (kosztów robocizny, części zamiennych oraz materiałów niezbędnych do naprawy).

Świadczenie ubezpieczyciela winno być określone w sposób jednoznaczny i precyzyjny, wobec czego wskazanie jako podstawy wyceny składników odszkodowania bliżej nieokreślonych w umowie katalogów innych niż Eurotax czy Audatex należy uznać za niedopuszczalne. Daje to bowiem możliwość jednostronnego kształtowania treści zobowiązania przez pozwaną, co bez wątpienia rażąco narusza interes konsumenta.

Przed wszystkim jednak Sąd Apelacyjny uznał, iż przyjęcie metody kosztorysowej do ustalania odszkodowania w istocie ogranicza odpowiedzialność pozwanej. Niezależnie bowiem od tego czy poszkodowany naprawił uszkodzony w wypadku pojazd, czy też podjął decyzję odmienną odnośnie uszkodzonego pojazdu, należy mu się od zakładu ubezpieczeń odszkodowanie ustalone według zasad wynikających z art. 363 § 2 k.c. w związku z art. 361 § 2 k.c. co oznacza, że jego wysokość ma odpowiadać kosztom przywrócenia pojazdowi jego wartości sprzed wypadku. Gdy zatem naprawa pojazdu przywróci mu jego wartość sprzed wypadku, odszkodowanie winno odpowiadać kosztom takiej właśnie naprawy (z uzasadnienia uchwały SN z dnia 15.11.2001 r., sygn. akt III CZP 68/01). Zgodnie z art. 363 § 2 k.c. wysokość tak określonego odszkodowania powinna być ustalona według cen części zamiennych i usług koniecznych do wykonania naprawy (co do zasady mają być to ceny z daty ustalania odszkodowania). Skoro zaś, stosownie do postanowień art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 lipca 2001 r. o cenach, cena jest wartością wyrażoną w jednostkach pieniężnych, którą kupujący jest obowiązany zapłacić przedsiębiorcy za towar lub usługę przy czym w cenie uwzględnia się podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy, jeżeli na podstawie odrębnych przepisów sprzedaż towaru (usługi) podlega obciążeniu podatkiem od towarów i usług oraz podatkiem akcyzowym, to miernikiem wysokości szkody ustalonej według cen kosztów naprawy jest tak właśnie określona cena naprawy pojazdu, a zatem cena części zamiennych i usług obejmująca podatek VAT.

Podobne stanowisko zajął SN w uchwale 7 sędziów z dnia 17 maja 2007 r., sygn. akt III CZP 150/06.

Sąd Apelacyjny w pełni akceptując tezy wyrażone w powyższych orzeczeniach uznał, iż kształtowanie postanowienia umownego niespektującego zasad w nich przedstawionych, uznać należy za przejaw niedozwolonego, zgodnie z treścią art. 3851 k.c. ograniczenia kontraktowej odpowiedzialności ubezpieczyciela.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. w powyższym zakresie oddalił apelację.

Koszty postępowania odwoławczego między stronami zostały wzajemnie zniesione na podstawie art. 100 k.p.c.